Historikeren | Medlemsblad for Den Norske Historiske Forening

4.2017

Lederen har ordet

Marthe Hommerstad
(Foto: Annica Thomsson)

Marthe Hommerstad
Leder, HIFO

Skolen er den arenaen hvor mange møter historien for første gang, og fra 1860-tallet har historie vært en del av skolens allmenndannelse. Hvordan historie skal formidles og ikke minst hva som skal formidles er ofte en diskusjon som reflekteres i mønsterplaner, kompetansemål og forventninger – nå sist i arbeidet med kjerneelementene i samfunnsfag og historie som har pågått i høst.

At historiefaget fortsatt har en viktig plass i skolen er for oss selvsagt, men i skvis mellom alle andre fag, og presset fra kjernefagene norsk, matematikk og engelsk, er det viktig at vi har et reflektert forhold til hva faget skal være i fremtiden. I dag vektlegges historiefaget som en bakgrunn for å gi elever kunnskap om sin egen plass i tid og samfunn, og andres plass i det samme. Faget skal fremme forståelsen av kultur, menneskerettigheter og demokrati – og til «medviten identitetsdanning og trygg forankring i eige samfunn og eigen kultur for alle elevar».

Den viktigste formidleren av historie i det norske samfunnet er derfor historielærerne i grunnskole og videregående – de har oppgaven med å formidle og gjøre historie spennende og nyttig for alle elever, uavhengig av elevenes egen lyst og vilje. HIFO bør ha som mål at vi gjør historielærerne til enda bedre kunnskapsformidlere.

HIFOs skoleseksjon har gjennom mange år arrangert lærerseminar, som det rapporteres fra i dette nummeret av *Historikeren*, og skolekonkurransen «Min familie i historien». I samarbeid med Stiftelsen Fritt Ord har HIFO hatt mulighet til å gjennomføre disse prosjektene.

I sammenheng med Lokallagsseminaret fikk vi en diskusjon om det er mulig å gi historielærerne som er medlemmer i HIFO et enda bedre tilbud. En mulighet som ble diskutert er muligheten for å arrangere mindre seminarer rundt omkring i landet hvor historielærere kan møtes for faglig påfyll og utveksling av ideer, seminarer som ikke krever lang reise og fritak fra undervisning. Dette vil imidlertid kreve ressurser og innsats både fra HIFOs skoleseksjon, og ikke minst fra våre lokallag. Hvorvidt det vil la seg gjennomføre er derfor ikke klart, men HIFO vil i løpet av det neste året arbeide med dette, både med tanke på hva tilbudet skal inneholde og hvordan det eventuelt skal finansieres.

HIFO går også inn i et spennende år. Den største spenningen knytter seg til hvordan dere mottar nyheten om at *Historisk tidsskrift* blir åpent, digitalt, tilgjengelig. Den norske historiske forening ble i sin tid stiftet med formål om at det skulle publiseres et norsk historiefaglig tidsskrift – dette vil fortsatt være en av HIFOs kjernevirksomheter, hvor vi skal forvalte et eierskap i møte med utgivende forlag og følge rammene for finansiering av tidsskriftet. At HT blir åpent tilgjengelig er ikke det samme som at tidsskriftet blir gratis å publisere. Dette har vært en lang prosess, og først om noen år vil vi ha høstet nok erfaring til å evaluere avgjørelsen. Vi håper også at vi får til en løsning hvor HT kan publiseres på papir til våre medlemmer.

HIFO skal fortsette å være et tilbud til historikere i Norge, og jeg håper at dere fortsatt vil følge med HIFO inn i en ny virkelighet. HIFO vil fortsette sitt arbeid for historiefaget i Norge og være en stemme i offentligheten.

Jeg ønsker dere alle en god jul og et godt nytt år – full av historieglede!

Innhold

Leder
Lederen har ordet *Marthe Hommerstad* 2

Nyheter
Fri tilgang til Historisk Tidsskrift fra 2018 *Amund Pedersen* 6

HIFO-Skole
Lærerseminar – fokus på dybdelæring og familiehistorie *Andreas Bagås Lien* 8

HIFO-nytt
Mønstring i Bergen *Amund Pedersen* 11

Digital Historie
Arkivverkets nye skolesider *Maria Antonie Sæther* 14

Nyheter
Norsk lærebok i historie i Europatoppen *Nora Rodin* 19

Norske Historiedager 2017
Historikerne i samfunnet *Gunhild Aaby* 21

Fotospalten
Bilde etter brannen i Christiania 14.april 1858 *Arthur Tennøe* 24

Forsidebilde: Open Access-logo. (Foto: art designer at PLoS, modified by Wikipedia users Nina, Beao, and JakobVoss)

Den norske historiske forening ble stiftet i 1869 og utgav *Historisk tidsskrift* for første gang i 1871, som nå er Norges eldste eksisterende vitenskapelige tidsskrift. I 1990 ble foreningen slått sammen med Norsk historikerforening (HIFO) og Norsk komité for historisk vitskap. Den nye konsoliderte organisasjonen tok forkortelsen HIFO, og foreningen overtok funksjoner fra alle de tre eldre foreningene.

Den norske historiske forening (HIFO)
Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo
Postboks 1008 Blindern, 0315 Oslo
Kontortelefon: 22 85 72 70

Historikeren kommer ut med fire nummer i året. Manusfrist for hefte hefte 1, 2018: 22. januar. Manuskripter sendes redaksjonen som vedlegg til e-post skrevet i Word, til historikeren@hifo.no. Annonsepriser (svart-hvitt/farge): 1500/2500 kr per helside, 750/1500 kr per halvside.

Grafisk produksjon: Kjersti Hjelmeland Brakstad. Trykk: Hurtig-trykk ISSN 1891-6600

Redaksjonen

Historikerne i samfunnet er tema for neste års historiedager. Blant de historikerne som kan sies å være mest ute i samfunnet finner vi lærerne. I dette nummeret møter vi lærerne på det årlige HIFO-Skoleseminaret. Andreas Bagås Lien, historielærer ved Bjertnes videregående skole og vara i HIFO-styret, gir oss en reportasje derfra. Dette sier artikkelen ingenting om, men kanskje fikk lærerne på seminaret tid til å diskutere den nye norske læreboka, I ettertid¸ som har mottatt heder og ære i Europa. Vi omtaler ihvertfall kåringen i dette nummeret.

Diskusjon blir det også om de nye skolesidene til Arkivverket. *Historikerens* faste skolesideanmelder, Maria Antonie Sæther, har tatt et kritisk blikk på den nye satsingen. Arkivverket svarer på kritikken.

Vi bringer også en rapport fra lokallagsseminaret som i år ble arrangert i Bergen. Representanter fra hele landet møttes til to dager med organisasjonsutvikling og ideutveksling på Sjøfartsmuseet i Bergen.

Til slutt bringer vi et tankevekkende og eksklusivt blikk fra Nasjonalbibliotekets samling fra vår faste fotospaltør Arthur Tennøe, men først en ikke liten nyhet om publiseringssituasjonen til *Historisk tidsskrift*.

God lesing!

Om Historikeren
Redaksjonen har base i Oslo. Kontakt redaksjonen på epostadressen historikeren@hifo.no. Redaktør: Amund Pedersen. Redaksjonsmedlemmer: Håvard Brede Aven, Vibeke Kieding Banik, Henrik Olav Mathiesen, Nora Rodin og Tiago Matos.

Fri tilgang til Historisk Tidsskrift fra 2018

I slutten av november ble det klart at CERES innvilger Historisk Tidsskrift *full kompensasjon for utgiftene med å tilrettelegge for åpen tilgang av tidsskriftet på nett. HT vil altså bli fritt tilgjengelig via Idunn fra 2018.*

Amund Pedersen
Redaktør, Historikeren

HIFO har i lengre tid arbeidet med å få på plass finansiering for å kunne tilby leserne og offentligheten fri tilgang til artiklene som publiseres i tidsskriftet. Siden 2016 har det vært et krav om at alle tidsskrift som skal motta offentlig støtte må publiseres på en fritt tilgjengelig plattform, såkalt Open Access (OA). Som abonnementstidsskrift har *Historisk Tidsskrift* ikke vært avhengig av offentlig støtte og har slik stått fritt til å velge om man ønsket å gå over til OA. Argumentene har vært mange, men det har allikevel en stund vært en erkjennelse innad i HIFO om at man på et tidspunkt må følge de andre tidsskriftene over i en åpen løsning.

Usikre vilkår

HIFO har derfor benyttet muligheten til å sitte på gjerdet for å se an de ulike finansieringsløsningene som kom på bordet. Foreningen har vært særlig opptatt av å sikre de uavhengige skribentene og ikke gå med på en ordning der det er forfatterne selv – oftest gjennom institusjonene – som må ta utgiftene med publisering. Ordningen som ligger på bordet nå gir full kompensasjon for utgiftene HIFO har ved å gå fra abonnement over til åpen nettpublisering.

– Denne løsningen sikrer at *Historisk Tidsskrift* kan fortsette som en uavhengig aktør i den norske historieoffentligheten, sier HIFOs leder Marthe Hommerstad i en kommentar.

Dette er allikevel ment som en overgangsordning fram til 2020, og det er uklart hva myndighetene tenker om finansiering etter dette.

Papir

Mesteparten av kompensasjonen skal gå til å dekke bortfall av abonnements-

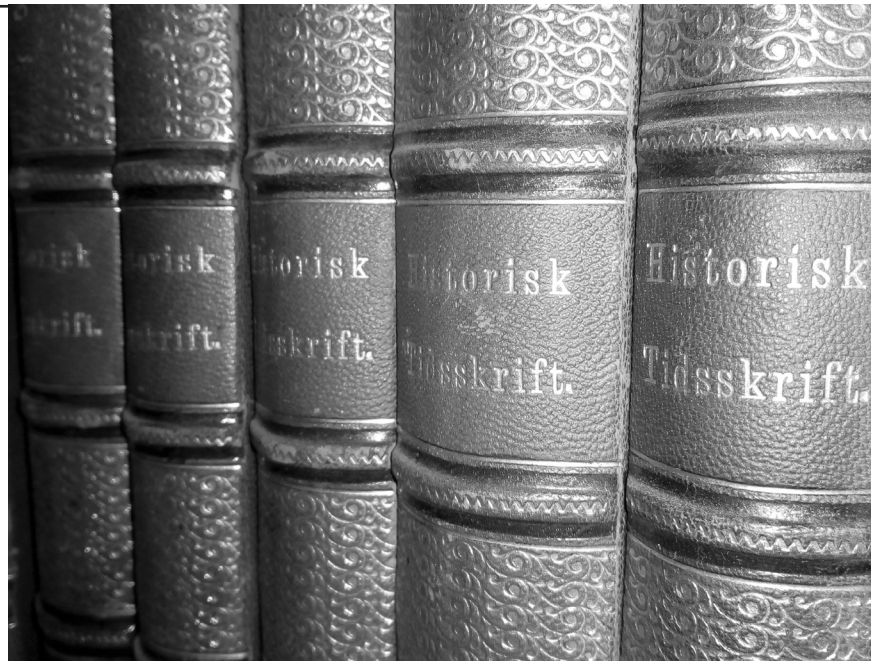

Historisk tidsskrift har vært utgitt som abonnementstidsskrift siden 1871 (Foto: Amund Pedersen)

inntekter. Med fri tilgang til artiklene vil det bli vanskelig for HIFO å ha abonnement av tidsskriftet som en del av medlemstilbudet. – Mange av våre medlemmer ønsker kun å ha tilgang til tidsskriftet på nett og da kan vi ikke kreve at de betaler for en tjeneste de ikke vil ha, påpeker Hommerstad. Det vil nå bli sett på muligheten for å tilby en frivillig abonnementsløsning hvor medlemmene kan motta en trykket HT til kostpris, men dette avhenger i stor grad av interessen for et slikt tilbud.

Lærerseminar
fokus på dybdelæring og familiehistorie

Fredag 27. og lørdag 28. oktober var ca. 40 historielærere fra ungdomsskole og videregående skole samla til HIFOs årlige lærerseminar. Hovedtema for seminaret var HIFOs egen konkurranse: «Min familie i historien».

Andreas Bagås Lien
Lektor, Bjertnes VGS og HIFO skole

Alle elever i ungdomsskolen og videregående kan delta i HIFOs skolekonkurranse, som arrangeres hvert år. Elevene skal gjennomføre en historisk undersøkelse knytta til sin egen families historie og sette denne historien inn i en større sammenheng.

Tidligere erfaringer

De frammøtte historielærerne fikk blant annet høre foredrag fra årets prisvinner, Halima Ahmed (tidligere elev ved Fyrstikkalleen vgs. i Oslo), som delte sine egne erfaringer fra arbeidet med oppgaven.

Seminardeltagerne deltok også i en workshop for å diskutere utfordringer og dele erfaringer knytta til gjennomføring av konkurransen i egne klasser. På ulike stasjoner diskuterte deltagerne hvordan vi kan hjelpe elevene med å lage gode problemstillinger, hvordan vi kan hjelpe dem med å utvide kildegrunnlaget sitt og hvordan elevene kan koble sammen den lille historien om egen familie med den store historien om samfunnet.

Kildeworkshop (Foto: Karsten Korbøl)

I tillegg ble konkurransens vurderingskriterier diskutert. Det kom klart fram at historielærerne opplever arbeidet med oppgaven som svært meningsfylt.

Innledning til debatt om forslag til nye kjerneelementer i historiefaget ved Karsten Korbøl. (Foto: Andreas B. Lien)

Faglig påfyll

Programmet bød også på kjærkomment historiefaglig påfyll. Lørdag foreleste professor Nils Gilje (UiB og HiOA) om den moderne antisemittismens intellektuelle utfordringer og trakk linjer tilbake til blant annet Luther, Kant og Fichte. Professor Erling Sandmo (UiO) holdt foredrag om sjømonstre i kart og litteratur med utgangspunkt i sin nye bok, *Uhyrlig*.

Nye kjerner

Det faglige programmet lørdag ble avsluttet ved at skole-HIFOs Karsten Korbøl holdt innledning om de nye forslagene til kjerneelementer for skolefagene.

Korbøl sitter i gruppa som har foreslått nye kjerneelementer for samfunnsfaget i grunnskolen og historiefaget i videregående. Kjerneelementene skal si noe om hva som er det aller viktigste i fagene, og skal være utgangspunktet for utarbeidelsen av nye mer spissede læreplaner som skal gi rom for mer dybdelæring. Dette er et viktig tema for historiefaget og historielærere da dette vil få stor betydning for hvordan framtidas historiefag skal se ut.

Diskusjonen om kjerneelementene fortsatte over middag på Brasserie Blanche samme kveld og som plenumsdiskusjon lørdag.

Kildeworkshop med Kirsten Meadow (Foto: Karsten Korbøl)

Faglige goodiebags

Lørdag ble det både faglig-didaktisk påfyll da Kirsten Meadow, tidligere historielærer ved Stovner vgs. og nå museumslærer ved HL-senteret, delte praktiske opplegg der elevene nettopp skal lære historie gjennom selv å undersøke ulike kilder. Dette er også god trening før elevene skal delta i historiekonkurransen.

Siste post på programmet var Ane Bjølgerud Hansens (HIFO-skole) samtale med Monica Csango som i 2017 utga boka *Fortielser: min jødiske familiehistorie*. Dermed avslutta seminaret der det begynte: Med familiehistorie og sammenhenger mellom den lille og den store historien. Kanskje nettopp dette kan være et utgangspunkt for å skape et historiefag i skolen med mer dybdelæring.

Mer informasjon om historiekonkurransen finnes på historiekonkurransen.no og i en lengre artikkel i forrige utgave av Historikeren.

Mønstring i Bergen

Sjøfartsmuseet i Bergen var vertskap for HIFOs årlige lokallagsseminar. HIFO Bergen hadde lagt opp til et spennende og innholdsrikt program med fokus på lokal- og regionalpolitikkens irrganger, samt en god dose lokal sjøfartshistorie. Tid til diskusjoner ble det også.

Amund Pedersen
Redaktør, Historikeren

Men det var – det sedvanlige – været som først minnet deltagerne på at de var kommet til Bergen. Regnet bøttet ned i strie strømmer. Litt i overkant for en stakkars østlending uten regntøy.

Da var det godt å komme fram til Sjøfartsmuseet som var vertskap for lokallagsseminaret. Og det skulle bli innholdsrike dager, for her i denne byen vet man å slå på stortrommen; selveste ordfører Marte Mjøs Persen hilste deltagerne velkommen.

Persen holdt en hilsningstale hvor hun argumenterte for hvor viktig det var å forankre politiske prosesser i historien, samtidig som hun – uten blygsel – redegjorde for historiens fortreffelige anvendbarhet for en politiker som holder mange taler i høytidelige sammenhenger.

Ordføreren passet allikevel på å understreke respekten hun hadde for faget, og en av forsamlingens ringrever fikk sågar ordføreren til å love å vurdere å få gjennomført det manglende siste bind av byens historie.

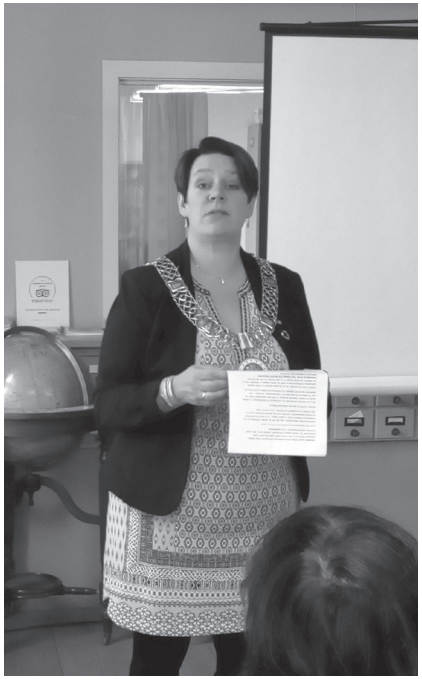

Ordfører Marte Mjøs Persen ønsket velkommen til Bergen (Foto: Amund Pedersen)

Hva skal HIFO være i jubileumsåret? Kjør debatt (Foto: Nora Birkeland)

Årlige samlinger

HIFOs lokallagsseminar er en årlig foreteelse hvor representanter for alle HIFOs lokallag kommer sammen for å diskutere spørsmål knyttet til drift og gjennomføring av lokale initiativ, samt gi innspill til HIFO sentralt. Denne gangen var det godt oppmøte og nesten alle lokallag var representert.

Under dagene i Bergen ble det også tid til sosiale og faglige innslag. Etter en bedre middag i et transformert og verneverdig Bien apotek på Danmarksplass, ble deltagerne innviet i de mange fasettene av regionsreformen som har ridd Vestlandet den siste tiden. Foredragsholder Yngve Flo kom også innom kommunesammenslåingsprosessen, alt sett med en historikers blikk.

HIFO i 150

En av de viktigste sakene som ble diskutert under dagene i Bergen var HIFOs forestående jubileumsfeiring. I 2019 er det 150 år siden HIFO ble stiftet og *Historisk Tidsskrift* (HT) så dagens lys.

Yngve Flo innledet om regionsreformen for et interessert publikum (Foto: Maria Flaten Gunstad)

Norske historiedager 2019 vil bli hovedmarkeringen for jubileet, men styret håper at HIFO kan bruke anledningen jubileet gir til å markere foreningen også eksternt.

Mange gode forslag ble lansert; Det bør lages en historiepodcast for skoleverket à la «History hit», vi må ha jubileumsnummer både i *Historikeren* og *HT*, vervekampanje, historikerkåringer, kronikkstafett, foredragsturne, myteknusing («150 historiske myter») og en rekke flere.

Jubileumskomiteen består for tiden av Knut Kjeldstadli, Ruth Hemstad, Thomas V. H. Hagen og Synne Correll, som vil jobbe med en rekke av forslagene. Det oppfordres også til at HIFO lokalt arbeider fram gode arrangementer.

Arkivverkets nye skolesider

I august 2017 annonserte Arkivverket lanseringen av sine helt ferske skolesider og i forbindelse med lanseringen uttalte prosjektleder Patricia Haeck: «Historien tilhører oss alle. Med de nye skolesidene ønsker vi at enda flere tar i bruk de spennende arkivene våre.»[1] Hva kan Arkivverkets skolesider tilføre undervisningen?

Maria Antonie Sæther
HIFO Trøndelag

Det er alltid gøy å utforske nye digitale læringsressurser, og bredden av tilgjengelige oppgaver og fagstoff på nett er i stadig vekst. Arkivverkets skolesider er blant de nyeste digitale læringsressursene tilrettelagt for historieundervisning, men Arkivverket er ikke fremmed for skolerettet formidling. Nasjonal digital læringsarena (NDLA) utarbeidet sine læringsressurser for historiefaget i samarbeid med Arkivverket og Arkivverkets innflytelse var synlig gjennom gode kildeoppgaver og artikler om kildekritikk. Det er åpenbart populært blant ulike institusjoner å produsere denne typen nettsteder og Arkivverkets skolesider føyer seg inn i en lang rekke ferske læringsnettsteder for historiefaget, deriblant NDLA Historie og Norgeshistorie.no.

Hva er nytt?

I tillegg til å presentere læringsressurser i form av oppgaver, så tilfører Arkivverkets skolesider nye undervisningsmuligheter: nettutstillinger. Per i dag presenteres det en nettutstilling om sovjetiske krigsfanger i Berlevåg under 2. verdenskrig, og i den anledning fortjener både 9. klasse ved Berlevåg ungdomsskole og Arkivverket ros. Ved å åpne for at skoleklasser kan presentere historiefaglig prosjektarbeid på nett vil interessen for kildearbeid kunne øke. Nettutstillingen var også framhevet i Arkivverkets presentasjon av skolesidene i forbindelse med lanseringen.[2]

Arkivverket støtter seg på det arbeidet som ble gjort med NDLA og har derfor ikke presentert nye oppgaver for videregående nivå på sine egne skolesider. Arkivverket presenterer nye oppgaver for ungdomstrinnet, noe en del lærere kanskje har savnet ved NDLAs ressurser. Jeg har hovedsakelig undervist elever i videregående og var spent på hvordan Arkivverkets oppgaver for videregående skole var utformet. Det var derfor litt skuffende å se at videregående-ressursene kun besto av lenker til NDLA Historie.

Arkivverkets skolesider gir elever og lærere en titt inn i arkivene (Foto: BERRE)

Det er forståelig at Arkivverket også vil høste fruktene av samarbeidet med NDLA, men som besøkende på nettsiden føler man seg litt lurt. I realiteten vil Arkivverkets skolesider kun utgjøre en omvei for elever og lærere i videregående skole og framstår for min del som noe overflødig.

Didaktiske svakheter

Arkivverket har som nevnt utformet ferske oppgaver for ungdomsskolen, der det hittil kun presenteres oppgaver med utgangspunkt i kilder fra 2. verdenskrig. Disse oppgavene har både sterke og svake sider. Oppgavene knyttet til 2. verdenskrig har tematisk god variasjon og viser blant annet kilder knyttet til kongens nei, radioforbud, antisemittisme og NS. Disse oppgavene kan bidra til at elevene får innsikt i både sosiale, kulturelle og politiske aspekter ved 2. verdenskrig. Det er sjelden fotografier av originalkilder i lærebøker. Lærebøker presenterer ofte kun transkriberte tekstutdrag, noe som ikke nødvendigvis

gir elevene et realistisk bilde av hva historisk kildemateriale faktisk kan være. Her bidrar Arkiv-verket med tilgjengeliggjøring av kopierte originalkilder tilpasset grunnskolenivået, noe som i større grad enn transkriberte tekstutdrag muliggjør kildekritisk tenkning.

Samtidig har jeg flere bekymringer knyttet til disse oppgavene. Til tross for min begrensede erfaring fra ungdomstrinnet, så mener jeg å se at oppgaveformuleringene er tidvis krevende. Slik jeg leser oppgavene, så er det en viktig forutsetning at elevene har fått god innføring i den aktuelle historiske tematikken og tidsperioden før de jobber med Arkivverkets oppgaver. I motsetning til NDLAs læringsressurser, som presenterer relevant innledende fagstoff med tilhørende kildeoppgaver, så framstår oppgavene på Arkivverkets skolesider som litt tynne med hensyn til bakgrunnsinformasjon. Arkivverkets skolesider kan fungere godt som en planleggingsressurs, med oppgaver og kilder lærere kan anvende i utforming av undervisningsopplegg, men er ikke nødvendigvis tilrettelagt for selvstendig elevarbeid.

Læreplanens rolle?

Oppgaven med tittelen «Vi oversvømmes!» er et eksempel på en oppgave fra Arkivverket som jeg mener det er nærmest uforsvarlig å la elevene arbeide med uten tilstrekkelige forkunnskaper og veiledning. Oppgaven tar utgangspunkt i et antisemittisk flygeblad fra 1938 og det presenteres ikke fagstoff som kontekstualiserer kilden. Altså blir det opp til læreren å gi en god nok innføring i forkant av oppgavearbeidet. Spørsmålene som stilles til kilden er ikke formulert på en måte som inviterer til en kritisk vurdering av kildens innhold, men legger heller opp til en vurdering av kildens opphav og proveniens. Erik Lund skriver om elevers forhold til kilder i boken Historiedidaktikk. Lund viser blant annet til forskning som viser hvordan hverdagslige forestillinger om løgn og sannhet påvirker elevers forståelse i historiefaget, og ikke minst: hvordan mange elever forestiller seg historisk kunnskap som ferdigdannet.[3] Elever i ungdomstrinnet vil potensielt lese en kilde som en bokstavelig sannhet og innsikt i fortiden, og da er det skummelt å presentere antisemittiske flygeblad uten å gi elever noen forkunnskaper og faglige verktøy som åpner for mer kritisk refleksjon.

Et av kompetansemålene for den historiefaglige delen av ungdomstrinnets samfunnsfag sier at elevene skal kunne drøfte idealer om menneskeverd, diskriminering og utvikling av rasisme i et historisk og nåtidig perspektiv. Dette læringsmålet tolker jeg i retning av at en historiefaglig oppgave om antisemittisme bør fordre noe mer enn kun realhistorisk kunnskap om Holocaust. Arkivverkets oppgave om antisemittisme kan hevdes å være for lite subjektiv. Den bør formuleres på en slik måte at elevene bevisstgjøres betydningen av menneskeverd. Den generelle delen av læreplanen er omdiskutert og glemmes ofte i skolehverdagen, men en av styrkene er at den tillater oss lærere å formidle noen grunnleggende etiske verdier, også i historiefaget, noe jeg mener bør utgjøre en del av undervisningen om Holocaust.

Generelt ser det ut til at Arkivverket i liten grad har tatt hensyn til læreplanens kompetansemål i utformingen av oppgaver for ungdomstrinnet. Det er for så vidt mange interessante kilder og oppgaver om 2. verdenskrig, men utvalget blir noe snevert hvis Arkivverket ønsker jevnlig bruk av læringsressursene. På NDLA ser vi hvor varierte kilder Arkivverket har presentert, og det er uforståelig hvorfor de ikke har tilpasset eksempelvis Haecks NDLA-oppgave om Lars Jacobsen Hætta til ungdomstrinnet. Oppgaver som omhandler ungdomstrinnet kompetansemål knyttet til norsk historie fra 1800-tallet og velferdsstatens framvekst er også utelatt på Arkivverkets skolesider, og jeg antar at dette ikke skyldes mangel på kilder.

Manglende brukermedvirkning

Arkivverket har et stort potensiale til å videreutvikle sine skolesider på bakgrunn av tilbakemelding fra brukere, noe Haeck oppfordret til under lanseringen: «Det er et stort ønske fra oss at siden tilpasses brukergruppen. For å få det til, håper vi at det kommer inn forslag til stoff og kilder vi kan publisere. Tross alt er det jo lærerne selv som vet best hva de trenger, og vi vil gjøre vårt beste for å imøtekomme deres behov her.»[4] Haeck var tydelig på at Arkivverket er åpen for tilbakemeldinger fra brukere og det var derfor overraskende å høre Haecks svar på henvendelse fra Vibeke Kieding Banik ved Høskolen i Sørøst-Norge. Banik har sett på Arkivverkets skoleressurser knyttet til nasjonale minoriteter, der jødene per i dag kun presenteres som ofre under Holocaust. Da Banik kontaktet Haeck for å påpeke den mangelfulle framstillingen, fikk hun beskjed om at de ikke kunne endre dette. Det er uheldig at Arkivverket i dette tilfellet ikke tar hensyn til faglig begrunnede forslag til forbedringer, spesielt med tanke på hvor viktig god kunnskapsformidling om nasjonale minoriteter er.

Mer variasjon

Gode undervisningsressurser på nett kjenne-tegnes av et variert utvalg oppgaver utformet i lys av læreplanens kompetansemål og generelle didaktiske prinsipper. Dessverre er det få av kompetansemålene for ungdomstrinnet som dekkes av oppgavene Arkivverket presenterer, noe som er synd med tanke på mangfoldet av arkivmateriale som kan anvendes. Formålet med skolesidene er at flere skal ta i bruk de spennende arkivene og det er svært positivt at Arkivverket utforsker denne formen for skolerettet formidling, men målet om å øke bruken av arkivene blir vanskelig å oppnå når det presenteres såpass lite varierte oppgaver. En oppfordring til Arkivverket kan derfor være: vis oss mer av de spennende arkivene deres!

Se svar fra Arkivverket på neste side.

Noter

[1] Arkivverket.no, «Arkivverket lanserer skolesider!», 22.08.2017, <https://www.arkivverket.no/nyheter/arkivverket-lanserer-skolesider> (lest 29.10.17)

[2] Arkivverket.no, «Nye skolesider», 06.06.17, < https://www.arkivverket.no/nyheter/nye-skolesider> (lest 13.11.17)

[3] Erik Lund, *Historiedidaktikk: En håndbok for studenter og lærere* 4.utgave, Universitetsforlaget 2011: 31f

[4] Arkivverket.no, «Arkivverket lanserer skolesider!», 22.08.2017, <https://www.arkivverket.no/nyheter/arkivverket-lanserer-skolesider> (lest 29.10.17)

Arkivverket svarer
Ikke selvstendige undervisningsopplegg

– Hovedmålet med Arkivverkets skolesider er å tilby primærkilder som kan være et spennende supplement til de vanlige læringsressursene rettet mot elever og lærere ved mellomtrinnet og videregående opplæring. Det har ikke vært intensjonen at skolesidene skal fremstå som selvstendige undervisningsopplegg, skriver Therese Smaaberg-Arnhoff, nettredaktør og kommunikasjonsrådgiver i Arkivverket i en kommentar til *Historikeren*.

– De som har jobbet med innholdet har hatt et samarbeid med lærere i skolen. Ønsket fra lærerne har vært en kildebank som de kan høste av. Bakgrunnsartikler har ikke vært et ønske fra skolene, det finnes i skolebøkene eller gjennom andre læringsressurser på nett. Samtidig må det noen ganger være en utfyllende introduksjon til enkelte kilder. Her er vi avhengige av et godt og nært samarbeid med lærerne for å lykkes, fortsetter Smaaberg-Arnhoff.

– Planene fremover er å bygge ut kildebanken, både temamessig og geografisk, slik at elever fra store deler av landet kan jobbe med primærkilder fra sitt nærområde eller sin region. Fremover vil vi se nøyere på kompetansemål i læreplanene og vi ønsker i videre utvikling av sidene å samarbeide tettere med lærere og elever for utprøving av stoff og nivå, skriver hun.

Norsk lærebok i historie i Europatoppen

Hvert år deles den prestigetunge BELMA-prisen (Best European Learning Materilas Awards) ut til de beste læreverkene i Europa. Lærebøker fra alle fag og disipliner i Europa konkurrerer om prisen, og i år var det det norske historieverket for videregående skole I ettertid *som ble tildelt sølvmedaljen i kategorien for læremidler for alderen 12–17 år.*

Nora Rodin
Historikeren

I ettertid er skrevet av Knut Dørum (professor ved UiA), Synnøve Hellerud (lektor og forfatter), Magne Njåstad (professor ved NTNU) og Kjetil Knutsen (førsteamanuensis ved UiS) og er utgitt på Aschehoug forlag.

I juryens begrunnelse ble det blant annet lagt vekt på læreverkets bærende ide om at elevene ikke bare skal lese om historie, men være aktive og arbeide med historie. Forfatterne har tatt originale grep ved å velge ut 25

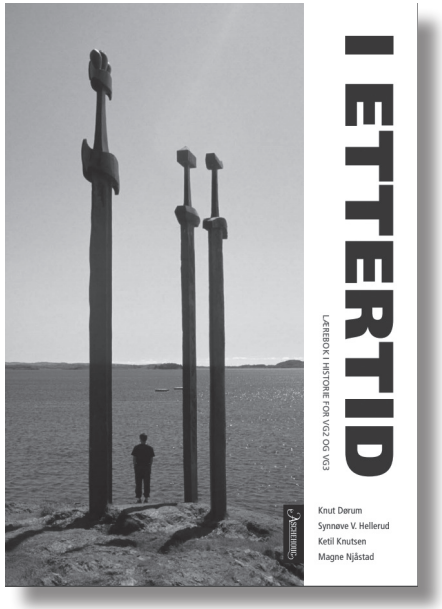

I ettertid er skrevet av Knut Dørum (professor ved UiA), Synnøve Hellerud (lektor og forfatter), Magne Njåstad (professor ved NTNU) og Kjetil Knutsen (førsteamanuensis ved UiS) og er utgitt på Aschehoug forlag.

emner, presentert i 25 kapitler, som er nært knyttet til kompetansemålene i læreplanen. Historien fortelles gjennom enkeltmennesker og hendelser for å gjøre historien mer forståelig. Juryen mener at utvalget av emner er relevant og hensiktsmessig, med både internasjonale og nasjonale hendelser som utgangspunkt.

Hvert kapittel starter med en motiverende oppgave for å engasjere elevene og en presentasjon av konkrete personer, hendelser og/eller situasjoner som gir elevene en dypere og bredere historisk kontekst. Juryen har tro på at denne løsningen kan engasjere elevene på en bedre måte enn en overfladisk presentasjon av «alt». Verket inneholder også en omfattende lærerveiledning som gir mye hjelp til både erfarne og uerfarne lærere.

I et intervju med NRK den 17. oktober 2017 uttalte Knut Dørum at *I ettertid* «er et forsøk på å gjøre historien forståelig, fascinerende og spennende for både elever og lærere». Han mener det lenge har vært et behov for å få lærebøker som er mindre i omfang, mer leservennlig og som ikke minst er spennende og fascinerende. Om BELMA-prisen sier han følgende: «Dette er stort for oss fire forfattere. Vi har fått en lærebokpris som tilsvarer Oscar i USA. Dette er et pedagogisk nybrottsarbeid, som vil påvirke lærebøker i historie fremover, også for andre forlag vil jeg tro.»

Historikeren gratulerer!

Historikerne i samfunnet

Norske historiedager 2018 arrangeres i Kristiansand fra 1. til 3. juni med Historikerne i samfunnet som hovedtema. Hva kan det historiske perspektivet bidra med i den aktuelle samfunnsdebatten? Og på den annen side: Hvordan påvirker pågående samfunnsdebatter og interesser den historiefaglige praksisen?

Gunhild Aaby
Vest-Agdermuseet, Leder HIFO Agder

De siste årene har det vært sterkt fokus på å styrke humanioras relevans for og samvirke med det norske samfunnet. I stortingsmeldingen Humaniora i Norge (Meld. St. 25 2016–2017) konstateres at «humanistiske fag er dannelsesfag som inngår i grunnmuren i kultur, historie og debatten i det offentlige rom». Men samtidig hevdes at humanistisk kunnskap og kompetanse «bringes ikke tilstrekkelig inn i den brytningen mellom fag som kreves for å møte komplekse utfordringer i arbeidsliv og samfunn».

Historikere har gjennom årene vært – og er i dag – engasjert i mange ulike sammenhenger, blant annet som politikere, samfunnsdebattanter og journalister. Historikere deltar i utredningsarbeider og i tverrfaglige forskningsprosjekter. Likevel er det relevant å spørre hvor fremtredende det historiske perspektivet og den historiske innsikten er i dagens offentlighet. Har andre profesjoner og perspektiver tatt over eller fortrengt historikerne og det historiske perspektivet? Har historikerne bidratt nok, og vært synlige nok? Hvilken forskjell gjør den historiske innsikten og det historiske perspektivet? Disse spørsmålene vil bli belyst og drøftet gjennom fire plenumsforedrag og en paneldebatt. Foredragene tar utgangspunkt i aktuelle felt som migrasjon, klima og miljø samt internasjonal politikk.

Når historikerne i samfunnet er tema, er det helt selvfølgelig at vi også retter søkelyset mot de hindringer som finnes for utøvelsen av historikernes virke. Over hele verden blir akademikere angrepet for sine ideer og ytringer. Network of Concerned Historians og Scholars at Risk (SAR) er eksempler på internasjonale nettverk som arbeider med å forsvare den akademiske

HIFO Agder arrangerer Norske Historiedager 2018 i samarbeid med fagmiljøet ved UiA. På bildet styret i HIFO Agder. Fra venstre: Thomas Vidnes Hansen Hagen, Gunhild Aaby (leder), Kristoffer Vadum, Vidar Kalsås og Thomas Olsen.

friheten og menneskerettighetene til forskere, undervisere og studenter. I et avsluttende plenumsforedrag retter vi søkelys mot denne problematikken.

Med Historikerne i samfunnet som tema inviterer Norske historiedager 2018 til en bred diskusjon om historiefagets samfunnsrelevans.

Sesjonslokking

Vi inviterer til å sende inn forslag til sesjoner for Norske historiedager 2018. Sesjonene kan gjerne knytte an til konferansens hovedtema «Historikerne i samfunnet», men også forslag som går utenfor hovedtemaet er høyst velkomne. Det er også anledning til å sende inn forslag til frie foredrag (individuelle presentasjoner). Sesjonene varer i to timer (inkludert pause) og involverer vanligvis 4–6 deltagere. Både sesjoner og frie foredrag meldes inn med et abstract (200–300 ord) med tittel og beskrivelse av tema. For sesjonsforslag må det også gjøres rede for format og deltagere. Det vil bli anledning til å revidere forslagene før publisering av endelig program.

Sesjonsforslag sendes til: norskehistoriedager2018@uia.no

Frist for innsending av sesjoner er 15. januar 2018.

Følg med på www.uia.no/norskehistoriedager2018

HØGSKULEN I VOLDA

LEDIGE STILLINGAR VED HISTORISK INSTITUTT

Førsteamanuensis i nyare historie – st. nr. 46/2017
Det er ledig inntil 2 heile faste stillingar som førsteamanuensis i nyare historie frå 1.8.2018.

Den som blir tilsett i stillinga, skal ta del i den ordinære undervisninga og rettleiinga i nyare norsk og internasjonal historie og metode på alle dei nivå som instituttet tilbyr. Det er ønskeleg at den som blir tilsett har forskings- og undervisningserfaring på felt nemnde ovanfor, og at vedkommande har stor fagleg breidde. Rettleiing av studentar under arbeid med bachelor- og masteroppgåver vil også vere viktig. Forskingsrett og -plikt er knytt til stillinga. For stilling som førsteamanuensis i historie blir det kravd norsk doktorgrad på aktuelt fagområde eller tilsvarande utanlandsk doktorgrad godkjent som likeverdig med norsk doktorgrad, eller kompetanse på tilsvarande nivå dokumentert ved vitskaplege arbeid av same omfang og kvalitet. Søkar bør ha mykje av forskinga si på 1900-talet. **Søknadsfrist: 15. januar 2018**.

Førsteamanuensis/høgskulelektor i eldre historie – st. nr. 47/2017
Det er ledig eit heiltids engasjement som førsteamanuensis/høgskulelektor i eldre historie frå 1.8.2018 til 31.7.2019.

Den som blir tilsett i stillinga, skal ta del i den ordinære undervisninga, samt rettleiing av studentar i eldre norsk og internasjonal historie. For stilling som førsteamanuensis i historie blir det kravd norsk doktorgrad på aktuelt fagområde eller tilsvarande utanlandsk doktorgrad godkjent som likeverdig med norsk doktorgrad, eller kompetanse på tilsvarande nivå dokumentert ved vitskaplege arbeid av same omfang og kvalitet. Søkar bør ha mykje av forskinga si på perioden før ca. 1550. **Søknadsfrist: 15. januar 2018**.

Nærare opplysningar om stillingane får ein ved å kontakte dekan Odd Ragnar Hunnes, telefon: 70 07 52 96, e-post: orh@hivolda.no, eller instituttleiar Harald Endre Tafjord, telefon 70 07 50 74, e-post: haraldt@hivolda.no.

+47 70 07 50 00 | www.hivolda.no/stilling

Bilde etter brannen i Christiania 14. april 1858

Arthur Tennøe
Seksjonsleder, Nasjonalbiblioteket

«De afbrände quarterene i Christiania, från telegrafhuset åt østre gade» kan vi lese i påskriften på denne siden som ble oppdaget i et album som har tilhørt Dronning Lovise av Sverige (1828–1871). Brannen det dreier seg om er Christianiabrannen i 1858. Brannforløpet startet natten til 14. april i Dronningens gate 22, og spredte seg raskt. Flere kvartaler med 41 bygårder strøk med som følge av brannen. Dette fotografiet er ett i en serie på ni fotografier som dokumenterer brannruinene i albumet. Østre gate var strekningen fra Egertorget til Jernbanetorget som i dag er en del av Karl Johans gate. Vi ser deler av kvartalene sør for gaten som er helt lagt i ruiner.

Vi kjenner ikke til at det hverken er skapt eller bevart andre fotografier som dokumenterer denne hendelsen. *Illustreret Nyhedsblad* slo saken stort opp og bilder fra brannen ble publisert i tre nummer i form av xylografier i over og etter hvert internasjonalt i *Illustrated News of the World*. Det ser ikke ut til at disse bildene ble basert på fotografier, noe som etter hvert ble standard. Slutten av 1850-tallet er en overgangsperiode i fotohistorien der «daguerreotypiet», som skapes i direktepositiv, etter hvert må vike plassen for «fotografiet», negativ-positiv metoden som gir muligheter for effektiv produksjon og mangfoldiggjøring. Dette fotografiet, et papirpositiv, er opplimt på fotografens kartong med blindstempel der det står «Math Hansen, CHRISTIANIA, HKH KRONPRINDS CARL'S PHOTOGRAPH».

Mathias Hansen, offisiell hoffotograf, var tidlig ute som «photograph» og noe av det eldste vi har bevart av papirpostitiver er fra hans reise med Kronprins Carl i 1856. Her, to år senere, leverer han dokumentasjonsfotografier fra brannruinene til det svenske kronprinsparet. Hansen har gjort sine opptak etter at brannen er slukket, noen steder ser vi at det fortsatt ryker. Opptakene er gjort dels med tanke på å sette fotografiene sammen til panoramaer ved at motivene overlapper hverandre. I branntomtens utkant, helt til høye i bildekanten, ser vi delvis et tårn. Det er den nye brannstasjonen i Christiania, ferdigstilt i 1856.

Christiania. April 1858. Fra Dronning Lovisas album. Albumin. 19,5x16,3 cm. Fotograf Mathias Hansen (1825-1903). Nasjonalbiblioteket.

Arbeidsutvalg

Leder: Marthe Hommerstad, tlf. 934 41 843,
e-post: leder@hifo.no

Nestleder: Ruth Hemstad, tlf. 934 37 312,
e-post: ruth.hemstad@nb.no

Styremedlem: Synne Correll, tlf. 905 18 034,
e-post: synne.corell@gmail.com

Redaktør i medlemsbladet *Historikeren*: Amund Pedersen,
e-post: historikeren@hifo.no

Øvrige styremedlemmer

Kasserer: Thomas Hagen, tlf. 469 20 446,
e-post: th@stiftelsen-arkivet.no

Karsten Korbøl (skolekontakt), tlf. 953 09 011,
e-post: karsten.korbol@fritt-ord.no

Erik Opsahl, tlf. 735 96 125,
e-post: erik.opsahl@ntnu.no

Knut Kjeldstadli, tlf. 22 85 82 38,
e-post: knut.kjeldstadli@iakh.uio.no

Varamedlemmer

Lena Ingilæ Landsem,
e-post: lena.i.landsem@uit.no

Andreas Bagås Lien,
e-post: Andreas.Bagas.Lien@bjertnes.vgs.no

Hallvard Notaker,
e-post: hallvard.notaker@iakh.uio.no

Per Kristian Sebak,
e-post: per.sebak@sjofartsmuseum.no

HIFO-sekretariatet

Nora Birkeland, tlf. 924 95 152,
e-post: post@hifo.no

Lokallagsrepresentanter

Agder: Gunhild Aaby,
e-post: g.aaby@vestagdermuseet.no

Bergen: Peter Hatlebakk,
e-post: peterhatlebakk@gmail.com

Bodø: Wilhelm Jørn Karlsen,
e-post: wilhelm.j.karlsen@nord.no

Nordvestlandet: Madeleine Zetterlund Stenhammer,
e-post: madeleine.zetterlund.stenhammer@hivolda.no

Rogaland: Beate Aasen Bøe,
e-post: bat.aa.boe@gmail.com

Sogn og Fjordane: Anders Timberlid,
e-post: anders.timberlid@hisf.no

Tromsø: Harald Dag Jølle,
e-post: jolle@npolar.no

Trøndelag: Tor Ivar Hansen,
e-post: tor.ivar.hansen@ntnu.no

Vestfold: Nina Sølversen,
e-post: ninasoelversen@gmail.com

Østlandet: Maria Flaten Gunstad,
e-post: maria.flaten.gunstad@gmail.com

Redaksjonen

Redaktør: Amund Pedersen,
epost: historikeren@hifo.no

Redaksjonsmedlemmer: Håvard Brede Aven, Vibeke Kieding Banik, Henrik Olav Mathiesen, Nora Rodin og Tiago Matos.

Innmelding, kontingent og abonnement

Innmelding skjer til foreningens e-postadresse: post@hifo.no

Kontingent 660 kr per år, for masterstudenter 365. Abonnement på Historikeren koster 300 kr per år.

Ny innføring i norsk økonomisk historie

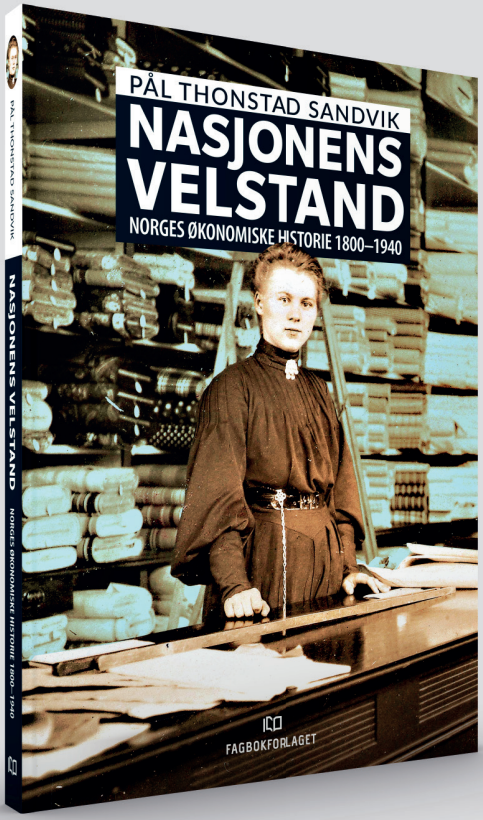

FAGBOKFORLAGET

fagbokforlaget.no

Returadresse:

Den norske historiske forening (HIFO)
Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo
Postboks 1008 Blindern, 0315 Oslo